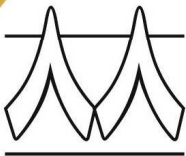

گزارش پژوهشی

نگاه اجمالی به آموزش های نوین در
مبارزه با فساد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گزارش پژوهشی

سال نهم، شماره ۸۸، شهریور ۱۳۹۵

نگاه اجمالی به

آموزش های نوین در مبارزه با فساد

تهیه کننده:

دکتر محمد جواد حق شناس

مرکز مطالعات و پژوهش های سلامت اداری و مبارزه با فساد

مطالب مندرج در این گزارش نشانگر دیدگاه نویسندگان آن بوده و لزوماً نمایانگر دیدگاه سازمان بازرسی کل کشور نمی باشد.

کلیه حقوق مربوط به گزارش حاضر متعلق به سازمان بازرسی کل کشور بوده و هرگونه

انتشار مطالب آن بدون کسب اجازه از این سازمان، غیرمجاز می باشد.

نام گزارش: نگاه اجمالی به آموزش‌های نوین در مبارزه با فساد

تهیه‌کننده: دکتر محمدجواد حق‌شناس

شمارگان: ۳۰۰

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: شهریور ۱۳۹۵

آدرس: تهران، خیابان طالقانی، تقاطع سپهبد قرنی، سازمان بازرسی کل کشور،

طبقه ششم، مرکز مطالعات و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد

تلفن: ۶۱۳۶۲۳۰۷

فهرست مطالب

۷.....	اشاره
۸.....	مقدمه
۱۰.....	جایگاه آموزش مبارزه با فساد در اسناد بین‌المللی
۱۳.....	آموزش مبارزه با فساد در آکادمی‌های بین‌المللی
۱۳.....	الف) آکادمی بین‌المللی مبارزه با فساد
۲۰.....	ب) آکادمی مبارزه با فساد مالزی
۲۷.....	دوره‌ها و رشته‌های نوین آموزشی در مبارزه با فساد
۲۹.....	الزامات، رویکردها و اهداف آموزش مبارزه با فساد
۳۲.....	مؤلفه‌ها و ابعاد طراحی دوره‌های آموزشی ضدفساد
۳۶.....	نتایج آموزش‌های بخشی ضدفساد و چالش‌های مربوط
۳۹.....	فرجام سخن
۴۱.....	فهرست منابع

اشاره

شناسایی و تعریف فساد اولین گام در پیشگیری و مبارزه با فساد است. بسیاری از اقدامات مبارزه‌کنندگان با فساد تنها به این دلیل به شکست می‌انجامد که قبل از آن فساد به درستی مورد تعریف و شناسایی قرار نگرفته است. پس از این مرحله، آموزش شهروندان و کارکنان دستگاه‌های نظارتی و اجرایی درباره فساد در اولویت قرار دارد. سیاست‌های ضدفساد در صورتی موفق خواهند بود که عموم شهروندان از مدیران و کارکنان سازمان‌های دولتی گرفته تا شاغلین در بخش‌های خصوصی شناخت درستی از فساد، دلایل شکل‌گیری آن و عواقب و پیامدهای مربوط به آن داشته باشند. در این مرحله، آموزش از اهمیت دوچندان برخوردار می‌شود. با توجه به اهمیت آموزش در پیشگیری و مبارزه با فساد، این موضوع به اولویت اصلی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در بسیاری از نهادهای مبارزه با فساد تبدیل شده است تا حدی که در کنوانسیون‌ها و معاهدات بین‌المللی و منطقه‌ای به این موضوع توجه شده و از کشورها خواسته شده تجربیات خود در این حوزه را در اختیار سایر کشورها قرار دهند.

آموزش سنتی همواره در مراکز و نهادهای ضدفساد وجود داشته اما آنچه امروز در کانون توجه این نهادها قرار گرفته است حرکت از آموزش‌های سنتی به آموزش‌های نوین است. آموزش نوین محصول تکامل و تغییر جوامع و حرکت آن‌ها به سوی جامعه مجازی و شبکه‌ای است. تغییر مسائل و چالش‌های اجتماعی و گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات باعث شده شکل و ماهیت مفاسد اداری و مالی تغییر یابد و از این رو مبارزه با این نوع مفاسد مستلزم تغییر روش‌ها و رویکردهای آموزشی است. گزارش حاضر ابعاد مختلف این موضوع را مورد بررسی قرار داده است.

مرکز مطالعات و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد

مقدمه

کاهش فساد مستلزم به‌کارگیری دو رویکرد است: پیشگیری از فساد و مبارزه با آن. به ادعان بسیاری از صاحب‌نظران پیشگیری دارای تبعات و هزینه‌های کمتری نسبت به مبارزه است. از این رو در بسیاری از کشورهای جهان سعی می‌شود پیش از آنکه فساد بروز کند زمینه‌های آن از بین برود.

یکی از دلایل مهم بروز و گسترش فساد، ناآگاهی شهروندان شامل کارکنان بخش‌های دولتی و خصوصی نسبت به ماهیت، عواقب و پیامدهای فساد است. به این دلیل لازم است با برگزاری آموزش‌های مناسب نسبت به ارتقای آگاهی‌های عمومی در این زمینه و نیز افزایش تخصص و توانمندی متصدیان پیشگیری و مبارزه با فساد اقدام شود. از این رو می‌توان گفت آموزش از عناصر کلیدی در پیشگیری و مبارزه با فساد اداری است.

با تحولات مهمی که در چند دهه اخیر به‌واسطه حضور و نقش فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در عرصه فرهنگی-اجتماعی در سطح جهان اتفاق افتاده ماهیت و شکل فساد نیز دچار تغییرات زیادی شده است که برخورد با آن‌ها مستلزم ایجاد تحول در رویکردهای آموزشی برای متصدیان و فعالان عرصه مبارزه با فساد است. به این جهت، در بسیاری از مراکز و مؤسسات مبارزه با فساد در سطح بین‌المللی دوره‌ها و رشته‌های جدید تأسیس شده و روش‌های نوینی جهت برخورد با فساد مورد تأکید قرار گرفته است. در این گزارش موضوعات مذکور مورد بررسی اجمالی قرار گرفته است.

در بخش نخست گزارش به جایگاه آموزش مبارزه با فساد در اسناد و معاهدات بین‌المللی پرداخته شده است. بخش دوم، مهم‌ترین اقدامات و عناوین دوره‌های آموزشی برگزار شده در دو آکادمی مشهور در حوزه مبارزه با فساد مورد بررسی قرار گرفته است.

در بخش سوم عناوین دروس و دوره‌های آموزشی مبارزه با فساد در دانشگاه‌ها و مراکز معتبر علمی-آموزشی در سطح جهان معرفی شده است. در بخش چهارم به رویکردها و اهداف آموزش نوین در مبارزه با فساد پرداخته شده است. بخش بعدی به مؤلفه‌ها و ابعاد طراحی دوره آموزشی مبارزه با فساد اختصاص یافته و در بخش پایانی نیز نتایج آموزش‌های بخشی ضد فساد و برخی چالش‌های موجود در این زمینه مورد بررسی قرار گرفته است.

جایگاه آموزش مبارزه با فساد در اسناد بین‌المللی

بسیاری از مردم شناخت بسیار اندکی از فساد دارند به گونه‌ای که حتی ممکن است از عواقب رفتاری که انجام می‌دهند آگاه نباشند. برخی دیگر ممکن است رفتار فاسدی را آسیب‌زا بدانند اما به دلایل مختلف از جمله عدم امکان تغییر رفتار خاطیان و یا شایع بودن چنین رفتاری، انگیزه‌ای برای اقدام نداشته باشند. لذا در این موارد نیازمند انجام اقدامات آموزشی قابل توجهی است تا تصور عمومی نسبت به فساد تغییر یابد (پیتر لانگست، ۱۳۸۷: ۵۲۲).

به دلیل اهمیت آموزش در مبارزه با فساد، در اسناد و معاهدات مهم بین‌المللی نیز بخش جداگانه‌ای به این موضوع اختصاص داده شده است. کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد به‌عنوان مهم‌ترین سند بین‌المللی در زمینه‌ی مبارزه با فساد به موضوع کمک‌های فنی و آموزش در مبارزه با فساد توجه ویژه‌ای کرده است. این کنوانسیون خواستار برگزاری آموزش و برنامه‌های آموزشی برای کارمندان دولت و در صورت لزوم مقامات دولتی به منظور تحقق الزامات موردنیاز جهت عملکرد درست، صادقانه و مناسب وظایف دولتی و آموزش‌های تخصصی و مناسب برای افزایش آگاهی آن‌ها از خطرات فساد در انجام وظایف‌شان شده است.

در ماده ۶۰ این کنوانسیون موضوع آموزش در مبارزه با فساد موردتوجه قرار گرفته و از کشورها خواسته شده دوره‌های آموزشی را برای کارکنان خود برگزار کنند و در این زمینه با سایر کشورها نیز همکاری کنند. بر اساس این ماده هر کشور عضو تا حدی که لازم باشد برنامه‌های آموزشی ویژه‌ای را برای کارکنان مسئول پیشگیری و مبارزه با فساد شروع خواهد کرد یا آن‌ها را توسعه یا ارتقا خواهد داد. موضوع برنامه‌های آموزشی شامل این موارد می‌شود:

- اقدامات مؤثر برای جلوگیری، کشف، تحقیقات، مجازات و کنترل فساد از جمله استفاده از روش‌های جمع‌آوری شواهد و تحقیق.

- ظرفیت‌سازی در گسترش و برنامه‌ریزی سیاست راهبردی مبارزه با فساد.
- آموزش مراجع صلاحیت‌دار جهت آمادگی پرداختن به درخواست‌های معاضدت متقابلی که نیازهای این کنوانسیون را برآورده نماید.
- ارزیابی و تقویت مؤسسات، مدیریت خدمات عمومی و مدیریت دارایی‌های عمومی از جمله کارپردازی دولتی و بخش خصوصی.
- پیشگیری و مبارزه با انتقال عواید ناشی از جرایم احرازشده براساس این کنوانسیون و بازگرداندن چنین عوایدی.
- کشف و مسدود کردن انتقال عواید ناشی از جرایم احرازشده براساس این کنوانسیون.
- مراقبت از انتقال عواید ناشی از جرایم احرازشده بر اساس این کنوانسیون و روش‌های مورد استفاده جهت انتقال، مخفی کردن و استتار چنین عوایدی.
- روش‌ها و راهکارهای اداری و حقوقی مؤثر و مناسب جهت تسهیل بازگرداندن عواید ناشی از جرایم احرازشده بر اساس این کنوانسیون.
- روش‌های مورد استفاده جهت حمایت از قربانیان و شهودی که با مراجع قضایی همکاری می‌کنند.
- آموزش مقررات داخلی و بین‌المللی و زبان‌ها (کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد، ۱۳۹۰: ۳۶-۳۷).
- در بند دوم این ماده کشورهای عضو متعهد شده‌اند بر اساس ظرفیت خود، فراهم آوردن گسترده‌ترین اقدامات مربوط به کمک‌های فنی را برای یکدیگر به‌ویژه به نفع کشورهای در حال توسعه در طرح‌ها و برنامه‌های مربوط به مبارزه با فساد خود از جمله حمایت مادی و آموزش در زمینه‌های موضوع بند (۱) این ماده و آموزش و کمک و مبادله متقابل تجربیات مربوط و دانش تخصصی که همکاری‌های بین‌المللی بین کشورهای

عضو در زمینه‌های استرداد و معاضدت قضایی متقابل را تسهیل می‌کند، مورد بررسی قرار دهند.

در بند سوم کشورهای عضو متعهد شده‌اند تا حد ضرورت تلاش‌هایی در جهت به حداکثر رساندن فعالیت‌های عملیاتی و آموزش در سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی و در چارچوب ترتیبات یا موافقت‌نامه‌های دوجانبه و چندجانبه مربوط را تقویت کنند. بند چهارم این ماده کشورهای عضو را مکلف به همکاری با یکدیگر در انجام مطالعات و تحقیقات مرتبط با فساد کرده است: کشورهای عضو براساس درخواست، کمک به یکدیگر را در زمینه اجرا ارزیابی‌ها، مطالعات و تحقیقات مربوط به انواع، علت‌ها، تأثیرات و هزینه‌های فساد در کشورهای متبوع خود با هدف توسعه راهبردها و برنامه‌های عملی مبارزه با فساد با مشارکت مراجع صلاحیت‌دار و جامعه، مدنظر قرار خواهند داد (همان، ۳۷).

در پیمان‌ها و اجلاس‌های منطقه‌ای نیز بر اهمیت آموزش در مبارزه با فساد تأکید شده است. نمونه این تأکید را می‌توان در بیانیه پایانی سیزدهمین اجلاس انجمن آموذمان آسیایی که در تهران برگزار شد مشاهده کرد. در بند چهارم این بیانیه آمده است:

"با اعتقاد به این که توفیق آموذمان‌ها در رسیدگی به اهداف خود نیازمند آموزش و افزایش مهارت‌های رسیدگی به شکایات و سایر امور مرتبط است، انجمن به اعضا توصیه می‌کند ضمن ارتقای آموزش نیروهای خود زمینه را برای آموزش آموذمان‌های سایر کشورها در قالب همکاری‌های دو و چندجانبه فراهم کند." (خبرگزاری فارس، ۱۳۹۲).

آموزش مبارزه با فساد در آکادمی های بین المللی

اهمیت آموزش مبارزه با فساد به اندازه ای است که امروزه آکادمی های مختلفی در سراسر جهان به این منظور تشکیل شده اند. در این مراکز، در کنار شهروندان عادی آموزش های لازم به دست اندرکاران و مجریان مبارزه با فساد نیز داده می شود تا ضمن افزایش آگاهی آن ها از مضرات و پیامدهای فساد، امکان برخورد مؤثر با فساد افزایش یافته و از این طریق وضعیت نظام اداری بهبود پیدا کند. آکادمی بین المللی مبارزه با فساد مستقر در اتریش و آکادمی مبارزه با فساد مالزی از جمله آکادمی های معتبر فعال در امر آموزش های مرتبط با فساد اداری در سطح جهان هستند که در این بخش به معرفی برنامه های آموزشی این دو می پردازیم.

الف) آکادمی بین المللی مبارزه با فساد^۱

آکادمی بین المللی مبارزه با فساد که مقر آن در وین پایتخت اتریش قرار دارد از جمله مؤسسات مهم در حوزه آموزش های مرتبط با فساد اداری در سطح جهان است که انواع متنوعی از دوره ها و رشته های آموزشی را در این زمینه برگزار می کند. رویکردهای این آکادمی بر اساس سند چشم انداز آن عبارت اند از: رویکرد بین المللی به معنای توجه به

1- International Anti-Corruption Academy (IACA)

تفاوت‌ها در نقاط مختلف جهان و کمک به جوامع مختلف در چهار گوشه جهان، بین‌رشته‌ای به معنای استفاده از متخصصان از رشته‌های مختلف دانشگاهی، بین بخشی به معنای پرداختن به بخش‌های مختلف جامعه، تکمیل‌کننده به معنای پر کردن شکاف بین تئوری و عمل با ارایه ابزارها و دانش عملی و نظری و پایدار به معنای تلاش در جهت ارایه راه‌حل‌های بلندمدت و ماندگار (پایگاه اینترنتی آکادمی بین‌المللی مبارزه با فساد، ۲۰۱۶).

آموزش‌های برگزار شده در این آکادمی دارای تنوع زیادی است که در این بخش به مرور برخی از مهم‌ترین این دوره‌ها می‌پردازیم.^۱

برنامه‌های تحصیلات تکمیلی آکادمی

این برنامه برای افراد آزاد و شاغلی طراحی شده که مایل به گسترش مهارت‌های شغلی یا کسب تجربه کاری در موضوعات مرتبط هستند. این برنامه، سه تا شش ماهه بوده و حوزه‌هایی همچون ارتباطات، حقوق، برنامه‌ریزی، مدیریت و فناوری اطلاعات را شامل می‌شود.

آکادمی مبتکر ارایه اولین برنامه تحصیلات جهانی تکمیلی در مبارزه با فساد، یعنی دوره کارشناسی ارشد مطالعات مبارزه با فساد است. این دوره دوساله بوده و ترکیبی از آموزش از راه دور و هفت واحد حضوری است.

دوره کارشناسی ارشد مبارزه با فساد به افراد اجازه می‌دهد که توانایی‌های خود را ارتقا داده و با روش‌های پنهان کردن فساد آشنا شوند. این افراد مهارت‌های موردنیاز برای فهم بهتر فساد را آموخته و می‌توانند اقدامات پیشگیرانه در این زمینه را اعمال کنند.

۱- مطالب این بخش برگرفته از پایگاه اینترنتی آکادمی به نشانی <http://www.iaca.int> است.

اساتید به نامی به‌عنوان مدرس در این دوره حضور دارند از جمله سوزان رز آکرمن^۱ (دانشگاه بیل آمریکا)، نیکوس پاساس^۲ (دانشگاه نورث ایسترن آمریکا) و مارک پیث^۳ (دانشگاه بازل سوئیس). به‌تناسب هر کلاس، اساتید و پژوهشگران مطرح در آن حوزه دعوت به همکاری می‌شوند. اولین دوره کارشناسی ارشد مبارزه با فساد در دسامبر ۲۰۱۴ به پایان رسید و دومین دوره در اکتبر ۲۰۱۴ آغاز شد.

آموزش سفارشی

آموزش‌های سفارشی درمورد چالش‌های خاصی که مؤسسات و سازمان‌ها در مبارزه با فساد با آن مواجه می‌شوند برگزار می‌گردد. این نوع آموزش با هدف ارتقای مهارت‌های عملی و شناخت بیشتر برای مواجهه با چالش‌ها یا بالا بردن کیفیت عملکرد بخشی طراحی می‌شود. تمرکز این آموزش‌ها بنا بر اولویت‌های مشتری ممکن است فنی، نظری، عملی یا راهبردی باشد.

آموزش‌های سفارشی را می‌توان از نظر طول مدت کم یا زیاد کرد و ممکن است شامل امکاناتی برای ترجمه هم‌زمان به زبانی غیر از انگلیسی باشد. محل برگزاری این کلاس‌ها می‌تواند آکادمی یا سازمان سفارش‌دهنده یا هر جای دیگری باشد.

گستره موضوعی آموزش‌ها بسیار است و از آموزش‌های خاص در مورد افزایش آشنایی کارمندان با قوانین منطقه‌ای و بین‌المللی در حوزه مبارزه با فساد گرفته تا آموزش‌های خاص درمورد حوزه‌های مرتبط با آن مؤسسه را شامل می‌شود. فرایند کار به این صورت است که ابتدا سازمان‌ها و مؤسسات علاقه‌مند به آموزش سفارشی، نیازهای خود را به آکادمی اعلام نموده، سپس آکادمی پروپوزال برنامه آموزشی را آماده می‌کند. این پروپوزال با مشاوره حضوری با مشتری تهیه می‌شود و اساتید خبره در آن

1-Susan-Rose Ackerman

2-Nikos Passas

3- Mark Pieth

به کار گرفته می‌شوند. آموزش سفارشی بسته به علایق مشتری، در پردیس آکادمی، سازمان متبوع مشتری یا هر جای دیگری برگزار خواهد شد.

برخی از آموزش‌های سفارشی که آکادمی طراحی و ارائه کرده است عبارت‌اند از:

- آموزش مبارزه با فساد برای کمیسیون حقوق مدنی و مبارزه با فساد گُره در سال ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴ در پردیس آکادمی
- کارگاه حکمرانی و مبارزه با فساد برای کمیسیون ملی مبارزه با فساد تایلند در سال ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴ در پردیس آکادمی
- کارگاه مبارزه با فساد برای گارد مرزی در سال ۲۰۱۳ در پردیس آکادمی
- آموزش حکمرانی و مبارزه با فساد به آمبودزمان‌ها در سال ۲۰۱۳ در پردیس آکادمی
- آموزش به بخش خصوصی در اروپای شرقی و آسیای میانه در سال ۲۰۱۲ در پردیس آکادمی

آموزش آزاد

عنوان این دوره به آن دلیل انتخاب شده که شرکت و ثبت‌نام در آن برای عموم آزاد است. آموزش آزاد به فهم عمیق‌تر از پیچیدگی‌های فساد می‌پردازد. این آموزش قشرهای مختلف جامعه قابل استفاده است و هدف آن تجهیز مشارکت‌جویان به مهارت‌های لازم برای پیشگیری و مقابله با فساد است. آموزش‌های آزاد در دوره‌های زمانی منظمی ارائه می‌گردد و دارای ماهیت بین‌رشته‌ای است. در این دوره‌ها نیز از حضور اساتید مجرب بهره‌برداری شده و افراد تحت آموزش تجارب خود را با سایرین از رشته‌های تحصیلاتی و شغلی متفاوت به اشتراک می‌گذارند.

دوره مبارزه با فساد در بخش‌های زیربنایی

در این دوره، ضعف‌های بخش‌های مختلف اقتصاد در برابر فساد مورد بررسی قرار می‌گیرد و هدف آن تقویت ظرفیت این بخش‌ها برای کاهش خطرات فساد است. طول دوره سه روز است و سازوکارهای مختلف فساد در بخش‌های زیربنایی و راهبردها و ابزار پیشگیری از آن مورد بحث قرار می‌گیرد. محتوای دوره شامل سرفصل‌های ذیل است:

- ✓ انواع سازوکارهای فساد در بخش‌های زیربنایی
- ✓ ویژگی‌های سطوح مختلف تصمیم (حکومت، پروژه، شرکت و سطح فردی)
- ✓ برآورد هزینه‌های فساد از منظر انسانی، محیط‌زیستی و اقتصادی
- ✓ مؤلفه‌های کلیدی برنامه‌های مبارزه با فساد برای سازمان‌های عمومی و خصوصی
- ✓ برنامه‌ریزی تدابیر مبارزه با فساد برای مالکان پروژه‌های بخش خصوصی و عمومی
- ✓ افزایش انگیزه‌ها، ظرفیت‌سازی و تبعیت در اعمال مبارزه با فساد
- ✓ راهبردها برای ایجاد و تحقق نظام‌های منسجم در بخش‌های زیربنایی

دوره مبارزه با فساد در حکومت محلی

آموزش مبارزه با فساد در حکومت محلی دوره‌ای پنج‌روزه است که موضوع آن فساد در حکومت محلی و مدیریت شهری است. در این دوره سازوکارهای فساد در حکومت محلی تدابیر لازم برای تقویت نظام‌های منسجم محلی آموزش داده می‌شود. محتوای این دوره دارای این سرفصل‌ها است:

- ✓ انواع، خطرات و آثار فساد در سطح محلی
- ✓ شفافیت، مسئولیت‌پذیری و مشارکت عمومی در سطح محلی

- ✓ راهبردها برای ایجاد و تحقق نظام‌های منسجم محلی
- ✓ مهار فساد در خرید عمومی و صدور مجوز
- ✓ مسئولیت‌پذیری رهبری در توجه به فساد
- ✓ انگیزه‌های انسجام در مدیریت عمومی

دوره تابستانی آکادمی

این دوره برای افراد حرفه‌ای طراحی شده است که در پی تقویت تجارب و ارتقای صلاحیت خود برای مواجهه بهتر با فساد هستند. این آکادمی ده روزه، برنامه‌ای بین‌رشته‌ای است که اقداماتی را که در دستور کار جهانی مبارزه با فساد قرار دارد پیگیری می‌کند. هدف از آن تقویت فرهنگ واکنش افراد تحت آموزش در برابر فساد است. این دوره با تجمیع تئوری و عمل، برای افراد این امکان را فراهم می‌کند که به نحو بهتری چالش‌ها را شناسایی کرده و چارچوبی برای ابداع راهبردها پیشنهاد نمایند. دوره تابستانی در مدتی ده‌روزه انجام می‌شود و شامل تقریباً ۵۵ ساعت سخنرانی، دو میزگرد عصرگاهی، کارگاه، رویدادهای اجتماعی و فعالیت‌های تیمی سازنده است. عناوین دروس دوره عبارت‌اند از:

- اقتصاد
- اجرا/پیشگیری
- اصول اخلاقی
- سلامت اداری و تبعیت از قانون
- حقوق
- علوم سیاسی
- روان‌شناسی
- جامعه‌شناسی

دوره انگیزه‌های قانونی برای سلامت شرکت‌ها

انگیزه‌های قانونی برای سلامت شرکت‌ها برنامه‌ای سه‌روزه است که هدف آن تقویت سلامت شرکت‌ها و همکاری از طریق ضمانت‌های اجرایی و انگیزه‌های قانونی است. عناوین دروس این دوره عبارت‌اند از:

- ✓ مقررات کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد درباره بخش خصوصی
- ✓ تعهد و التزام بخش خصوصی
- ✓ سلامت شرکتی
- ✓ مسئولیت رهبری
- ✓ درونی‌سازی سلامت از طریق برنامه‌های مبارزه با فساد
- ✓ شفافیت و مشارکت عمومی
- ✓ ضمانت‌های اجرایی
- ✓ انگیزه‌ها
- ✓ اقدامات تکمیلی

میزگرد «قدرت قلم»

این میزگرد که در بازه‌ی زمانی سه‌روزه برگزار می‌شود فرصتی را برای بیان موانع پیش‌روی گزارش‌های اخلاقی، چالش‌ها در برابر روزنامه‌نگاری منصفانه و تحقیقی در حوزه فساد و استقرار بهترین رویه‌ها بر اساس مطالعات موردی از سوی شناخته‌شده‌ترین روزنامه‌نگاران از اقصی نقاط جهان فراهم می‌کند. هر میزگرد به نیاز گروه کوچکی از رسانه‌ها که نماینده منطقه‌ای از جهان هستند می‌پردازد. در طول این میزگرد سه‌روزه، شرکت‌کنندگان نقش‌ها و مسئولیت‌های روزنامه‌نگاری اخلاقی را بیان می‌کنند، به تبادل تجارب می‌پردازند و در بحث‌های تعاملی با اساتید و روزنامه‌نگاران شناخته‌شده از نقاط مختلف جهان حضور می‌یابند. عناوین این میزگرد عبارت‌اند از:

- ✓ تأثیر فساد بر گزارش نویسی منصفانه و مستقل
- ✓ اصول اخلاقی
- ✓ گزارش نویسی تحقیقی
- ✓ چارچوب قانونی
- ✓ استقرار بهترین رویه‌ها

آموزش مبارزه با فساد در خریدهای دولتی

آموزش مبارزه با فساد در خریدهای دولتی برنامه‌ای یک‌ماهه است که توسط آکادمی برگزار می‌شود. این دوره شامل آموزش یک‌هفته‌ای در پردیس آکادمی همراه با آموزش از راه دور سه‌هفته‌ای در کشور افراد تحت آموزش است. هدف این آموزش کاهش فساد در خریدهای عمومی از طریق آشنا نمودن آن‌ها به شیوه‌های مختلف فساد در این حوزه است.

ب) آکادمی مبارزه با فساد مالزی^۱

آکادمی مبارزه با فساد مالزی یکی دیگر از مراکز فعال در آموزش مبارزه با فساد در سطح جهان است. در این آکادمی دوره‌های نوین مبارزه با فساد برای پژوهشگران، دست‌اندرکاران و مجریان مبارزه با فساد در کشورهای مختلف برگزار می‌شود. این آکادمی دوره‌های آموزشی مختلفی برگزار می‌کند که در این بخش به مرور برخی از آن‌ها می‌پردازیم.^۲

برنامه‌های این آکادمی به دو دسته برنامه‌های داخلی و بین‌المللی تقسیم می‌شود. اهداف برگزاری برنامه‌های آموزشی برای مخاطبان بین‌المللی عبارت‌اند از:

- برنامه‌ریزی مؤثر و تصمیم‌گیری دقیق در مورد هر مسأله مرتبط با موضوع انسجام؛

1- Malaysia anti-corruption Academy

۲- مطالب این بخش از پایگاه اینترنتی آکادمی به نشانی <http://www.sprm.gov.my/index.php/en/maca> استخراج شده است.

- به کار بستن مستقیم و مؤثر مفاهیم مرتبط با انسجام برای عملیات روزانه سازمانی؛
- تحلیل روش‌شناسی در راستای شناسایی، فهم، اداره و واکنش به رفتارها.

این برنامه‌ها شامل اجزای زیر است:

- مفهوم سلامت: در این جلسه حاضران مفهوم سلامت^۱ را با تأکید بر موضوعات سلامت و فساد، اصول، حکمرانی مطلوب و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها می‌آموزند.
- رویه سلامت: این قسمت قوانین، خط‌مشی‌ها، قواعد و دستورالعملی را پوشش می‌دهد که چارچوب قانونی نظام سلامت و اصول سازمانی را تشکیل می‌دهد. این جزء همچنین شامل حقوق بین‌الملل، مقررات بین‌المللی و قانون کمیسیون مبارزه با فساد مالزی می‌شود.
- اصول حسابرسی و نظارت: حاضران دانش و مهارت لازم را در رابطه با فنون حسابرسی، بازرسی و تحقیقات داخلی و الزامات بازرسی و نظارت داخلی بخصوص در موضوعات مالی سازمان کسب خواهند کرد.
- انجام طرح سلامت: این بخش بر آخرین روش معرفی شده از سوی کمیسیون مبارزه با فساد مالزی به نام مدیریت خطر فساد به منظور به حداقل رساندن ابهامات فساد و سوءاستفاده از قدرت در سازمان‌ها متمرکز می‌شود. در پایان این برنامه، از حاضران خواسته می‌شود تا طرح سلامت سازمان‌شان را انجام دهند.

روش آموزش

در آکادمی مبارزه با فساد مالزی از روش‌های مختلفی در آموزش استفاده می‌شود از جمله:

۱. مباحثه آسان؛^۱
۲. مباحثه و کار گروهی؛
۳. رایحه گروهی؛
۴. یادگیری تجربی؛
۵. مطالعه موردی؛
۶. بازاندیشی فردی.^۲

اهداف دوره‌ها و شرایط پذیرش افراد

برنامه‌های آکادمی مبارزه با فساد مالزی برای داوطلبان داخلی برنامه‌ای شش‌ماهه و پاره‌وقت است که اهداف آن عبارت‌اند از:

- تضمین پیروی ساختاری، نظام‌مند، قانونی و نظارتی؛
 - ایجاد و پرورش فرهنگ «عدم تساهل» در برابر فساد، سوءاستفاده از قدرت و تقلب؛ و
 - رایحه توصیه و مشورت به مدیران سازمان‌هایی که مأموران آن‌ها تحت این برنامه در حال آموزش هستند.
- پذیرش داوطلبان نیز براساس شرایط زیر انجام می‌شود:
- معرفی از سوی سازمان؛
 - پایبندی به اصول و ضوابط؛

1-Facilitated discussions

2-Individual reflection

- گذراندن پیش‌نیاز سلامت از سوی کمیسیون مبارزه با فساد، امنیت داخلی، دفتر عمومی شکات، دایره خدمات عمومی و دایره ورشکستگی؛
- مأمور در پست حرفه‌ای یا مدیریت یا پست‌های مشابه و هم‌تراز؛
- دارا بودن تجربه کاری مرتبط بیش از ۵ سال؛ و
- پشتیبانی از سوی مجموعه‌های مرتبط.

برخی از دروسی که در این آکادمی ارائه می‌شود عبارت‌اند از:

- معرفی سلامت (۵ روز)؛
- اجرای قانون، بخشنامه‌ها، مقررات و دستورات (۵ روز)؛
- نظارت و شکایت (۵ روز)؛ و
- توسعه طرح سلامت (۷ روز).

به‌منظور دریافت گواهینامه در پایان هر دوره طی کردن مراحل زیر الزامی است:

- حضور در کلاس / ارزیابی؛
- حضور در همایش / کارگاه انسجام؛
- گردش مطالعاتی / مطالعات موردی؛
- ارائه مقاله.

آکادمی، دوره کارشناسی ارشد مطالعات فساد را با همکاری دانشگاه ملی مالزی و کمیسیون مبارزه با فساد مالزی برگزار می‌کند که اهداف این دوره، دروس ارائه‌شده و شرایط ورود به دوره به این شرح است:

اهداف دوره

- ارائه دانش اضافی برای مأموران کمیسیون مبارزه با فساد مالزی و کارگزاری‌های اجرایی داخلی؛
- تربیت فارغ‌التحصیلانی که به تحول نگرش و آخرین فناوری‌ها در فعالیت‌ها و فساد در مدیریت بین‌المللی علاقه‌مندند؛
- بهبود قابلیت مأموران کمیسیون مبارزه با فساد مالزی و دیگر کارگزاری‌های مرتبط هم‌زمان با دارا بودن آخرین دانش در حوزه‌های تحول‌پیشگیری از فساد، حساسیت بالا در جهت توسعه، تعمیق و بازکردن ذهن رهبری آتی کمیسیون مبارزه با فساد مالزی در بالاترین سطح.

دروس دوره

- پایان‌نامه: ۹ واحد
- جامعه‌شناسی فساد: ۳ واحد
- جرم‌شناسی: ۳ واحد
- فساد و حقوق جزا: ۳ واحد
- روش‌های پیشرفته پژوهش: ۳ واحد
- مدیریت و بازرسی فساد: ۳ واحد
- سلامت، فساد و حکمرانی: ۳ واحد
- جرم و کنترل اجتماعی فساد: ۳ واحد
- پروژه ارزیابی قضاوت: ۴ واحد
- بازرسی و تحقیق قانونی: ۳ واحد
- درس اختیاری: ۳ واحد

مدت دوره کارشناسی ارشد ۱۸ ماه است.

روش‌های مطالعه و تدریس در این دوره شامل آموزش، سخنرانی، همایش، پژوهش، نگارش مقاله، بازدید مطالعاتی و ارزیابی خارج از مالزی است.

این دوره دارای شرایط خاصی جهت ورود می‌باشد از جمله:

- فارغ‌التحصیلان رشته‌های مختلف دوره کارشناسی دانشگاه ملی مالزی یا دانشگاه‌های دیگر مورد تأیید هیأت امنای دانشگاه ملی مالزی؛

- فوق‌دیپلم دانشگاه ملی مالزی یا دانشگاه‌های دیگر مورد تأیید هیأت امنای دانشگاه ملی مالزی با حداقل ۵ سال سابقه شغلی مرتبط؛

دانشجویان خارجی: دارای تافل با نمره بالای ۵۵۰ دستی یا ۲۴۰ کامپیوتری؛ دارای

آیلتس بالای ۶؛ و نیز فارغ‌التحصیلان دوره کارشناسی از دانشگاه‌های انگلیسی‌زبان.

دوره‌ها و رشته‌های نوین آموزش در مبارزه با فساد

علاوه بر دوره‌هایی که توسط دو آکامی مطرح مبارزه با فساد برگزار می‌شود چندی است که موضوع فساد اداری و مالی به‌عنوان یکی از عناوین دروس در رشته‌های مختلف علوم اجتماعی در سطح مراکز علمی جهان مطرح شده است. به همین دلیل دانشگاه‌ها، مؤسسات علمی-آموزشی و مراکز غیردولتی بین‌المللی در بسیاری از کشورهای جهان اقدام به تأسیس و راه‌اندازی رشته‌ها و دوره‌های جدید آموزشی در زمینه پیشگیری و مبارزه با فساد نموده‌اند. در این بخش به مرور برخی از این مراکز، دروس و دوره‌ها می‌پردازیم.

الف) دروس و رشته‌های مرتبط با مبارزه با فساد در دانشگاه‌ها

در بسیاری از دانشگاه‌ها به‌ویژه در کشورهای توسعه‌یافته رشته‌ها یا دروس آموزشی به‌منظور شناخت فساد و مبارزه با آن تأسیس شده است. بیشتر دوره‌ها و دروس آموزشی در این حوزه در برنامه‌های رشته‌های علوم سیاسی، مدیریت دولتی، حقوق جزا و حقوق بین‌الملل گنجانده شده است.

به‌عنوان مثال دانشگاه ساسکس انگلستان رشته‌ای با عنوان فساد و حکمرانی را تأسیس کرده که در مقطع کارشناسی ارشد دانشجو می‌پذیرد. در دانشگاه پورت‌موث نیز رشته‌ای با عنوان مطالعات مبارزه با فساد و تقلب در مقطع کارشناسی ارشد تأسیس شده است. عناوین برخی از دروس و رشته‌های دیگر مربوط به پیشگیری و مبارزه با فساد در دانشگاه‌های مطرح جهان عبارت‌اند از:

- فساد، توسعه و حکمرانی خوب (دانشگاه جرج واشنگتن)
- گذار به حکمرانی خوب (دانشکده حکمرانی هارتی)
- فساد سیاسی (دانشگاه کالگیت)
- فساد سیاسی و حکمرانی (دانشگاه کلمبیا)

- فساد و ضدفساد (دانشکده اقتصاد و حکومت کرافورد)
 - فساد و ضدفساد (دانشکده علوم انسانی دانشگاه ملی استرالیا)
 - فساد و کنترل فساد (دانشگاه نیویورک)
 - اقتصاد فساد (دانشگاه پاسائو آلمان)
 - رهبری و مدیریت برای یکپارچگی (دانشگاه اروپای مرکزی مجارستان)
- (chene, 2013)

ب) سازمان‌های غیرانتفاعی و نهادهای بین‌المللی

علاوه بر دانشگاه‌ها برخی از مراکز، آکادمی‌ها و مؤسسات علمی و تحقیقاتی غیردولتی در سطح جهان وجود دارند که دوره‌ها و رشته‌های آموزشی مرتبط با فساد برگزار می‌نمایند. عناوین برخی از مهم‌ترین این مراکز و مؤسسات عبارت‌اند از:

- مرکز منابع ضدفساد U4
 - مرکز جهانی مبارزه با فساد در زیرساخت^۱
 - مرکز بین‌المللی استرداد دارایی موسسه حکمرانی بازل^۲
 - سازمان اقدام یکپارچه^۳
 - موسسه دیده‌بان دارایی^۴
 - دفاتر شفافیت بین‌الملل لیتوانی و انگلستان
 - انجمن ردگیری بین‌المللی^۵ (Ibid, 4-6).
- بخش‌هایی از سازمان‌های مهم بین‌المللی همچون سازمان ملل متحد و بانک جهانی نیز دوره‌های آموزشی مرتبط با فساد برگزار می‌کنند که به‌عنوان نمونه می‌توان

1-Global Infrastructure Anti-Corruption Centre (GIACC)

2- International Centre for Asset Recovery of the Basel Institute of Governance

3- Integrity Action

4- Revenue Watch Institute

5- TRACE International

به موسسه الکترونیک بانک جهانی^۱ و موسسه آموزش و تحقیقات سازمان ملل متحد^۲ اشاره کرد (Ibid).

علاوه بر این لازم است از انجمن‌های تخصصی در این زمینه نیز نام برد. موسسه انطباق بین‌المللی^۳ و مرکز بین‌المللی مطالعات پارلمانی^۴ دو نمونه از این انجمن‌ها هستند.

الزامات، رویکردها و اهداف آموزش مبارزه با فساد

در آموزش نوین مبارزه با فساد گفته می‌شود مسائل و چالش‌های مربوط به مبارزه با فساد را نمی‌توان از طریق روش‌های سنتی که روش‌های از بالا به پایین^۵ هستند، آموزش داد. فرآیند آموزش و ارتقای آگاهی باید پویا و فعالانه باشد و گروه هدف را در فرایند انتقال مهارت و دانش وارد نماید. جلسات آموزشی باید مشارکت گروهها را از طریق ایفای نقش، ارایه مطالعه موردی و راه‌حل حل در خصوص آن تضمین نماید. یکی از درس‌های کلیدی در آموزش مبارزه با فساد این است که هیچ نوع مطلب و ابزار آموزشی از پیش تعیین شده وجود ندارد و تمامی مطالب و ابزارهای آموزشی باید با توجه به موضوع، تقاضا و نیازهای مخاطبان هدف انتخاب شود (Chene, 2009: 6).

آموزش نوین مبارزه با فساد دارای الزاماتی است که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

- زمینه محور بودن:

جلسات آموزشی باید شرکت‌کنندگان را قادر به توسعه و پیاده‌سازی ابزارها و راهبردهای مبارزه با فساد همسو با شرایط محلی و وضعیت متفاوتی که آن‌ها با آن مواجه هستند،

1- World Bank e-institute

2- United Nations Institute for Training and Research (UNITAR)

3- International Compliance Association

4- International Centre for Parliamentary Studies

5- Top-down methods

نماید. روش آموزشی باید متناسب با بافت محلی تنظیم شده و به چالش‌هایی بپردازد که کارکنان سازمان در مراحل مختلف چرخه سازمانی به آن مواجه می‌شوند.

- مشارکتی بودن:

جلسات آموزشی نباید تنها محملی برای ارائه اطلاعات باشد بلکه باید شرکت‌کنندگان را در فرایند یادگیری وارد نموده و آن‌ها را تشویق به کارگیری و ترجمه دانش جدید در امور روزانه خود نماید. همان‌طور که مردم با انجام دادن کارها بهتر یاد می‌گیرند، آموزش نیز از طریق تمرین، امکان تجزیه و تحلیل، بررسی مسائل و حل آن‌ها را فراهم می‌کند.

- داشتن جهت‌گیری معطوف به حل مسأله:

جلسات آموزش باید به مشکلات پیش‌روی شرکت‌کنندگان بپردازد و به آن‌ها اجازه استفاده از دانش و مهارت در زندگی خود را بدهد؛ راه‌حل‌ها نیز باید به شیوه‌ای مشارکتی ارائه شوند.

- توجه به انگیزه شرکت‌کنندگان:

در آموزش باید به انگیزه شرکت‌کنندگان جهت مشارکت در بحث‌ها تقویت نمود؛ به‌عنوان مثال می‌توان نظرات آن‌ها را در خصوص موارد فساد در کشورشان جویا شد (Ibid: 7).

به‌طور کلی می‌توان گفت دو نوع رویکرد در آموزش مبارزه با فساد وجود دارد: (۱) آموزش با هدف ارائه درک بهتر از فساد و اقدامات مورد استفاده برای مبارزه با آن در بخش خاص و (۲) آموزش سلامت اداری و اخلاق برای مقامات مشغول به کار در بخش‌های خاص. با این حال بسیاری از برنامه‌های آموزشی هر دو رویکرد ترکیب شده و در حال حاضر این اجماع بین صاحب‌نظران وجود دارد که مؤثرترین آموزش مبارزه با فساد، آموزشی است که هر دو رویکرد را در بر داشته باشد.

براساس دو رویکرد مذکور می‌توان گفت دو هدف در آموزش مبارزه با فساد وجود دارد: ۱) شناسایی و پرداختن به ریسک فساد در بخش‌ها و حوزه‌های خاص و ۲) ارتقای سلامت کارکنان از طریق آموزش اخلاقی. آموزش مبارزه با فساد، اغلب هر دو هدف را در بر دارد. بسته به حوزه و بخش، روش‌های مختلف آموزش را می‌توان برای به حداکثر رساندن اثربخشی برنامه‌های آموزشی مورد استفاده قرار داد. درحالی‌که اجماع گسترده‌ای بر اهمیت مبارزه با فساد در سطوح بخشی از طریق آموزش وجود دارد اما شواهد کمی درباره اثربخشی آموزش در مورد فساد، ابزارهای مبارزه با آن و رفتار اخلاقی وجود دارد. باین‌حال، شواهد نشان می‌دهد که در برخی موارد، آموزش ضد فساد به افزایش رعایت دستورالعمل‌های مبارزه با فساد کمک کرده است (Luijken: 2014).

آموزش مبارزه با فساد در سطح بخشی، به‌طورمعمول با هدف کمک به مقامات دولتی در توسعه مهارت‌های لازم جهت ۱) شناسایی و درک مشکلات فساد و ریسک آن در یک بخش خاص، ۲) طراحی استراتژی‌ها و ابزارهای مبارزه با فساد برای رسیدگی به این ریسک‌ها و ۳) واکنش مناسب به قرار گرفتن در معرض فساد انجام می‌شود؛ مثلاً زمانی که مقامات، کسی را مظنون به فساد می‌دانند یا زمانی که به آن‌ها پیشنهاد رشوه می‌شود چگونه واکنش نشان دهند.

هدف آموزش افزایش آگاهی درمورد اشکال، علل و عواقب فساد، نحوه افزایش فساد در محیط‌های مختلف و آرایه اطلاعاتی درمورد نحوه استفاده از ابزارها و رویکردهای حل مسئله در مقابله با چالش‌های فساد در عمل است. این آموزش می‌تواند به‌عنوان پروژه‌ای مستقل یا بخشی از استراتژی گسترده‌تر مبارزه با فساد انجام شود. تجربه نشان داده زمانی که آموزش به عنوان بخشی از یک برنامه ضد فساد گسترده‌تر ارائه می‌شود، امکان موفقیت بیشتر است (Ibid).

مؤلفه‌ها و ابعاد طراحی دوره‌های آموزش ضدفساد

اگرچه آموزش‌های مختلف مبارزه با فساد اغلب دارای ساختار متفاوتی هستند که به نیازهای آن بخش بستگی دارد اما بیشتر آموزش‌های مبارزه با فساد شامل مؤلفه‌های زیر است:

✓ تعریف فساد

✓ تحلیل چارچوب حقوقی و آگاهی از سازوکارهای پاسخ‌گویی و نظارت در

محل

✓ تعیین ریسک‌های فساد

✓ تدابیر ضدفساد و تعیین اولویت

✓ اجرا

✓ پایش و ارزیابی.

سازمان‌دهی آموزش مبارزه با فساد به برنامه‌ریزی و فرایند تصمیم‌گیری آگاهانه وابسته است که به مدت طولانی قبل از آموزش آغاز می‌شود. در خلال مرحله طراحی، ویژگی‌های دوره باید تعیین شود. در نتیجه این مرحله یک بخش اساسی از سازمان آموزش مبارزه با فساد است. ابعاد مهم فرایند طراحی عبارت‌اند از:

• ارزیابی نیازها

نیاز به آموزش مبارزه با فساد تا حد زیادی در بخش‌های مختلف متفاوت است و آموزش موفق به درک خوب از نیاز بخش وابسته است. ارزیابی نیازها علاوه بر این که به اولویت‌سنجی برنامه‌های آموزشی کمک می‌کند، اثربخشی هزینه‌ها را تضمین و راهکارهای رفع فساد در بخشی که بیش از همه با فساد درگیر است را مشخص می‌کند.

• گزینش مشارکت‌کنندگان و گروه‌های هدف

تعداد مشارکت کنندگانی که می توانند در برنامه های آموزشی شرکت کنند، معمولاً محدود است که این موضوع، مساله گزینش را افزایش می دهد. به منظور افزایش اثربخشی برنامه های آموزشی جامعه هدف باید مناسب ترین کارکنان هر بخش باشند. حتی در مورد دوره های آموزشی آنلاین، که هریک از کارکنان می توانند به سادگی در آن شرکت کنند این موضوع مهم است که متخصصان هر بخش را در بر بگیرد. زمان صرف شده برای دوره های آموزشی به معنی زمان کمتر برای سایر کارها است و اضافه کردن ساعات کار کارکنان می تواند سبب خستگی آن ها شود.

- مدت زمان برنامه های آموزشی

مدت زمان آموزش ضدفساد بسیار متفاوت است. عوامل مؤثر بر این مدت عبارت اند از: دسترسی به منابع، در دسترس بودن شرکت کنندگان و مربیان، جامعیت آموزش، تعداد مؤلفه های آموزش و فراوانی جلسات آموزش.

- تکنیک های آموزش

با توجه به هدف دوره و هدف مخاطبان، روش های مختلف آموزشی می تواند مورد استفاده قرار گیرد. تجزیه و تحلیل برنامه های آموزشی مختلف ضدفساد که در بخش ها انجام شده است تناسب بین ملاحظات مختلف را مورد تأکید قرار می دهد. مبارزه با فساد امری میان رشته ای است و آموزش مربوطه اغلب با بهره گیری از روش ترکیبی انجام می شود. واضح است که روش های آموزشی که انتقال دانش و اطلاعات را با تمرکز بر اجرا ترکیب می کند و شرکت کنندگان را به چالش می کشد ممکن است با یک بخش معین یا محیطی مواجه شوند که موفق تر از کسانی هستند که این ترکیب را ارایه نمی کنند.

تکنیک های رایج آموزشی عبارت اند از:

✓ استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات

✓ جلسات تعاملی

✓ سخنرانی‌ها و نشست‌ها

✓ انتشار راهنماها و دستورالعمل‌ها

• انتخاب آموزش‌دهندگان

انتقال موفق دانش نیز تا حد زیادی به انتخاب مربیان بستگی دارد. به‌تازگی گرایشی به سمت دعوت از متخصصین و مربیان محلی در کنار کارشناسان عمومی مبارزه با فساد وجود داشته است. دعوت از متخصصین با هدف افزایش قابلیت اطمینان محتوای دوره‌ها با مشاغل مربوطه است. به شرکت‌کنندگان در دوره‌ها نیز به عنوان مربیان آینده نگاه می‌شود (Lujiken, 2014).

در آموزش نوین مبارزه با فساد علاوه بر تکنیک‌های فوق، ابزارها و تکنیک‌های رایج دیگری نیز وجود دارند که به‌کارگیری آن‌ها کمک شایانی به ارتقای سطح آموزش نموده است. این تکنیک‌ها عبارت‌اند از:

• ایفای نقش

در این تکنیک از شرکت‌کنندگان خواسته می‌شود خود را در شرایط زندگی واقعی قرار داده، مشکلی را معرفی و راه‌حل‌های ممکن برای آن را ارائه نمایند.

• نمایش‌کد

در این روش آموزشی از یک داستان، تصویر، نمودار یا آهنگ‌های مرتبط با مشکل استفاده می‌شود. آموزش‌دهنده پس از نشان دادن کدها بحث را با این سؤالات دنبال می‌کند: چه اتفاقی افتاده، چرا اتفاق افتاده، آیا شرکت‌کنندگان تاکنون تجربه مشابهی در این خصوص دارند، چه مشکلی ایجاد می‌شود، چه کاری می‌توان برای حل این مشکل انجام داد و غیره.

- مطالعات موردی

مطالعات موردی نیز به‌عنوان روشی برای ارتقای آگاهی مورد استفاده قرار می‌گیرند. یک مشکل خاص از طریق توصیف یک وضعیت مشخص مطرح می‌شود و از شرکت‌کنندگان خواسته می‌شود که آن را حل کنند.

- بحث کوچک گروهی^۱

این تکنیک شامل بحث سریع بین دو تا سه نفر در مورد یک سؤال خاص در یک دوره زمانی بسیار کوتاه است.

- بحث‌های گروهی متمرکز

از تکنیک بحث‌های گروهی متمرکز نیز می‌توان برای بحث در مورد بعد خاصی از فساد استفاده کرد. در این روش، در یک محیط تعاملی، سؤالات خاصی پرسیده می‌شود که در آن شرکت‌کنندگان می‌توانند آزادانه با اعضای گروه دیگر صحبت کنند. روش دیگر این است که حل مسأله یا انجام کاری در یک چارچوب زمانی به یکی از گروه‌ها داده می‌شود.

- پنل عمومی

در این روش، تعداد کمی از شرکت‌کنندگان انتخاب می‌شوند تا رهبری موضوعی را با بقیه گروه به عهده بگیرند (Chene, 2009: 7).

نتایج آموزش های بخشیه ضدفساد و چالش های مربوط

شواهد نشان می‌دهند بازخورد کلی ارایه شده توسط شرکت کنندگان در دوره‌های آموزشی نوین مبارزه با فساد تا حد زیادی مثبت بوده است. با این حال نمی‌توان با قطعیت از اثربخشی این دوره‌ها سخن گفت زیرا برنامه‌های آموزشی هنوز به مطلوبیت لازم نرسیده و در مراحل اولیه قرار دارد.

به منظور ارتقای برنامه‌های آموزشی، دوره‌های برگزاری شده مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. ارزیابی آموزش مبارزه با فساد به دنبال دو هدف اصلی است؛ هدف اصلی شناسایی حوزه‌های نیازمند اصلاح است و هدف دوم ارزیابی تأثیر برنامه‌های آموزشی بر رفتار اخلاقی کارکنان شاغل در سازمان‌ها است.

یکی از ارزیابی‌های انجام شده در خصوص دوره‌های آموزشی ضدفساد برگزار شده نشان می‌دهد که تقریباً تمام شرکت کنندگان دانش جدید و عینی به دست آورده و احساس می‌کنند در شغل‌شان به آن‌ها کمک خواهد کرد. با این حال در صورتی که دوره آموزشی نتواند به مسائل محلی بپردازد یا در آن تأکید بیش از حد بر سخنرانی وجود داشته باشد شرکت کنندگان از آن دوره رضایت لازم را ندارند. لذا، شرکت کنندگان بیشتر ترجیح می‌دهند در دوره‌های آموزشی مثال‌های بیشتری در مورد موضوع یا بخش خودشان بیان شود (Lujiken, 2014).

تحقیقات نشان می‌دهد اطلاعات اندکی در مورد تأثیر آموزش مبارزه با فساد در سطح بخشی وجود دارد. با توجه به این که تأثیر آموزش، موضوعی زمان‌بر است امکان بررسی دقیق آن بسیار مشکل است. در حال حاضر بسیار دشوار است که بتوان به‌طور قطعی اثربخشی برنامه‌های آموزشی مبارزه با فساد را سنجید، با این حال شواهدی وجود دارد که آموزش دارای نتایج مثبت است.

آموزش‌های نوین با چالش‌های مختلفی روبرو است؛ برگزاری دوره آموزشی در یک بخش خاص چالش بزرگ‌تری نیز به همراه دارد. زیرا اولاً زمانی که بر یک بخش خاص متمرکز می‌شویم، این فرصت به وجود می‌آید که فساد کلان نادیده گرفته شود. ثانیاً در صورتی که بخشی توسط محیط فاسدی احاطه شده باشد حفظ توسعه در آن بخش خاص می‌تواند مشکل باشد. ثالثاً فساد، مقوله‌ای پویا است و می‌تواند به سایر بخش‌ها نفوذ نماید. راه‌اندازی برنامه آموزشی ضدفساد موفق مستلزم شناخت کامل امور مربوط به آن بخش و ارتباط آن با سایر بخش‌ها است. علاوه بر این لازم است ابتکار مربوط به آموزش از حمایت قوی در درون و بیرون آن بخش برخوردار باشد.

یکی از چالش‌های مهم در پیش‌روی آموزش مبارزه با فساد انتخاب جامعه هدف است. آموزش مبارزه با فساد در صورتی می‌تواند موفق و اثربخش باشد که به جامعه هدف خود توجه لازم نماید. بنابراین نهاد آموزش‌دهنده باید در وهله اول مشخص نماید دوره‌های آموزشی را برای چه کسانی قرار است برگزار نماید.

جامعه هدف آموزش مبارزه با فساد می‌تواند شامل این گروه‌ها باشد:

- عموم مردم
- کارکنان دولت
- کارکنان بخش خصوصی
- کادر و مأموران دستگاه برگزارکننده دوره آموزشی
- مؤسسات و سازمان‌های بین‌المللی ذی‌ربط

به‌عنوان مثال آکادمی مبارزه با فساد مالزی دوره‌های آموزشی مختلفی را برای کارکنان نهادهای دولتی و خصوصی، مأموران خود آکادمی و سازمان‌های بین‌المللی مربوطه برگزار می‌کند (سعیدی، ۱۳۹۵: ۶۴-۶۵).

آکادمی بین‌المللی مبارزه با فساد نیز رهیافتی نوین به آموزش مبارزه با فساد دارد. تسهیل آموزش مبارزه با فساد برای شاغلین در تمامی بخش‌های جامعه، ارایه پشتیبانی فنی برای ذی‌نفعان مختلف، ارایه آموزش‌های استاندارد، برنامه‌های آموزشی مرحله‌ای، ایجاد اتاق‌های اندیشه و گفتگو در موضوع مبارزه با فساد و شبکه‌سازی از جمله اقدامات و فعالیتهای آموزشی این آکادمی است.

فرجام سخن

تغییر ماهیت فساد در چند دهه اخیر باعث تحول در رویکردها، اهداف و روش های مبارزه با این پدیده در سطح جهان شده است. اگر در گذشته به سختی می شد دوره های آموزشی یا دروس مرتبط با بحث فساد اداری و مالی در دانشگاه ها و آکادمی های معتبر بین المللی مشاهده کرد امروزه بحث پیشگیری و مبارزه با فساد به حدی رشد کرده که حتی آکادمی های آموزشی مختص به این موضوع در سطح کشورهای مختلف تأسیس شده است که شاهد آن آکادمی بین المللی مبارزه با فساد و آکادمی مبارزه با فساد مالزی است. این نکته نشان می دهد آموزش مبارزه با فساد در دستور کار بین المللی قرار گرفته است.

به طور کلی آموزش های نوین مبارزه با فساد با دو هدف انجام می شود: هدف اول شناسایی فساد در جهت برخورد با آن در بخش های مختلف اقتصادی و هدف دوم ارتقای سلامت کارکنان دستگاه های مختلف اداری و اجرایی است. به نظر می رسد هدف نخست کلان تر از هدف دوم باشد و مخاطبان آن از گستردگی بیشتری برخوردار باشند. با این حال به منظور مبارزه مؤثر با فساد باید هر دو هدف همزمان در نظر گرفته شوند.

در آموزش نوین مبارزه با فساد برخلاف رویکردهای سابق، گروه های مختلف اجتماعی مدنظر قرار می گیرند. بنابراین به تناسب جایگاه هر طبقه و گروه اجتماعی همچون کارکنان دولت، کارکنان بخش خصوصی، مدیران و کارکنان عادی و غیره دوره های آموزشی در اشکال مختلف و با متدهای مختلف برگزار می گردد.

خوشبختانه به مدد توسعه روزافزون فناوری های اطلاعات و ارتباطات، علاوه بر توسعه روش ها و ابزارهای آموزشی در مبارزه با فساد، آموزش با سهولت بیشتری انجام می شود. فناوری های جدید باعث شده اند عنصر زمان و مکان در بحث آموزش دچار تحول عمیقی شود؛ به نحوی که امروزه می توان جلسات مختلف آموزشی را در فضای

مجازی برگزار نمود بدون آنکه نیازی به حضور آموزش‌دهندگان و افراد تحت آموزش در یک مکان واحد باشد؛

سرانجام این که آموزش نوین در مبارزه با فساد تنها زمانی موفق خواهد بود که ارزیابی دقیقی نسبت به دوره‌های آموزشی برگزار شده انجام شود. تجربه نشان می‌دهد در صورتی که بازخورد دوره‌های آموزشی موردبررسی جامع قرار نگیرد صرف حرکت به سمت مدرن‌سازی آموزش نمی‌تواند منجر به کاهش فساد اداری و حتی ارتقای آگاهی‌ها در این خصوص شود.

فهرست منابع

- ۱- پایگاه اینترنتی آکادمی بین‌المللی مبارزه با فساد به نشانی:
<http://www.iaca.int/>
- ۲- پایگاه اینترنتی آکادمی مبارزه با فساد مالزی به نشانی:
<http://www.sprm.gov.my/index.php/en/maca>
- ۳- خبرگزاری فارس، بیانیه پایانی سیزدهمین اجلاس انجمن آمبودزمان آسیایی به نشانی اینترنتی:
<http://www.farsnews.com/newstext.php>
- ۴- رزاکرم، سوزان، فساد و دولت: علت‌ها، پیامدها و اصلاح، ترجمه منوچهر صیوری، انتشارات پردیس دانش، ۱۳۸۵
- ۵- ذاکر صالحی، غلامرضا، راهبردهای مبارزه با فساد اداری، انتشارات جنگل، ۱۳۹۱
- ۶- سعیدی، روح‌الامین، آکادمی‌ها و نهادهای ضدفساد، مرکز مطالعات و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد، ۱۳۹۵
- ۷- کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد، دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد، ۱۳۹۰
- ۸- لانگست، پیتر، برنامه‌های جهانی مبارزه با فساد، ترجمه امیرحسین جلالی فراهانی و حمید بهره‌مند بگ‌نظر، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۷
- 9- Marie Chene, Overview of anti-corruption courses from various providers, Transparency International, U4, 2013
- 10-
- 11- Marie Chene, Examples of anti-corruption training sessions, Transparency International, 2009
- 12-
- 13- Thomas Luijken, Anti-corruption training in sectors: current approaches, experience, and evidence about effectiveness, Transparency International, U4, 2014